



**GRIBU
PALĪDZĒT
BĒGLIEM**

Reģistrācijas Nr. 50008250041
Alberta iela 13, Rīga, LV-1010, Latvija
gribupalidzetbegliem.lv

Iekšlietu ministram M.Kučinska kungam
Valsts robežsardzes priekšniekam G.Pujāta kungam
Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas
vadītājam R.Bergmaņa kungam
Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas
vadītājai I.Brantes kundzei
Saeimas Pilsonības, migrācijas un sabiedrības saliedētības komisijas
vadītājam I.Līdakas kungam
Latvijas Republikas Tiesībsargam J.Jansona kungam

2023. gada 6. septembrī
GPB/001/09/2023

Atklātā vēstule par psiholoģiskas iedarbības skaņu ierīču izmantošanu cilvēku atturēšanā no robežas šķērsošanas

Valdība 29. augustā apstiprināja grozījumus "Noteikumos par speciālo līdzekļu veidiem un to lietošanas kārtību" (Ministru kabineta 2011. gada 18. janvāra noteikumi Nr. 55), kas cita starpā paredz speciālo līdzekļu klāsta paplašināšanu, ko Valsts robežsardze var izmantot cilvēku atturēšanā no valsts robežas šķērsošanas.

Papildus līdzekļiem, kas jau tiek izmantoti – tai skaitā stekiem, elektrošoka ierīcēm, gāzes baloniņiem, dūmu svecēm un granātām, gāzes, gaismas un trokšņa granātām, instrumentu klāstā paredzēts iekļaut arī psiholoģiskas iedarbības skaņu ierīces. Lai arī pašlaik nav precīzi zināms, kādu ierīci/-es iegādāsies un pielietos Valsts robežsardze, visticamāk, tā būs kāda no tāla darbības rādiusa akustiskajām ierīcēm jeb tā dēvētais "skaņu lielgabals"¹.

Vēlamies izteikt nopietnas bažas par šādu skaņu ierīču izmantošanu migrantu atturēšanā no valsts robežas šķērsošanas. Uzskatām, ka minēto ierīču pielietošana ir attaisnojama tikai tad, ja ir tūlītējs apdraudējums robežsargu dzīvībai un veselībai, taču ne tad, ja neapbruņoti cilvēki no dažādām valstīm, pie robežas vēlas lūgt patvērumu. Pēdējo mēnešu tendence liecina, ka katru dienu no Latvijas - Baltkrievijas robežas šķērsošanas tiek atturēti vairāki desmiti cilvēku. Šie cilvēki netiek identificēti, taču viņu starpā ir arī bērni, nepilngadīgas personas un cilvēki ar novājinātu fizisko un psiholoģisko veselību. Psiholoģiskas iedarbības skaņu ierīču īstermiņa un ilgtermiņa sekas uz šo cilvēku veselību nav prognozējamās un pārkāpj viņu pamattiesības.

Kā norādījuši vairāki profesionāli avoti, piemēram, Amerikas Runas, valodas un dzirdes asociācija²,

¹Kā darbosies psiholoģiskās ietekmēšanas skaņas ierīce, ko iegādāsies Latvijas robežsardze? TV3 ziņas. 29.08.2023. Pieejams: <https://zinas.tv3.lv/latvija/sabiedriba/ka-darbosies-psihologiskas-ietekmesanas-skanas-ierice-ko-iegadasies-latvijas-robez-sardze/>.

²American Speech-Language-Hearing Association, 11.06.2020. Long Range Acoustic Devices for Crowd Control Can Cause Serious Hearing Loss and Harm: Protestors Need Ear Protection and to be Aware of the Dangers. Pieejams: <https://www.asha.org/news/2020/long-range-acoustic-devices-for-crowd-control-can-cause-serious-hearing-loss-and-harm/>.

Amerikas Skaņu asociācija³ un Austrālijas Audiologu asociācija⁴, tāldarbības akustisko ierīču piemērošana var izraisīt dzirdes zudumu un citas dzirdes problēmas, kā arī veicināt reiboni un vemšanu. Profesionāļi arī norāda, ka šādu ierīču ietekme uz veselību vēl nav pilnībā apzināta. Turklāt pastāv risks, ka tāldarbības akustiskās ierīces ietekmē ne vien konkrētus individuus, pret kuriem tās tiek vērstas, bet arī citus apkārtnē esošus cilvēkus⁵.

ANO Augstā komisāra cilvēktiesību jautājumos "Vadlīnijas mazāk letālu ieroču pielietošanā tiesībsargājošo iestāžu darbā" nosaka, ka šādu ieroču, tai skaitā tāldarbības akustisko ierīču, pielietošana iespējama tikai galējas nepieciešamības gadījumos un stingri reglamentētā veidā, kas ir saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību dokumentiem⁶. Vadlīnijas arī uzsver vajadzību nodrošināt caurspīdīgumu mazāk letālu ieroču izmantošanā un neatkarīgas novērošanas iespējas ombudam, starptautiskajām un vietējām pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

Tāpēc aicinām lekslietu ministriju un Valsts robežsardzi publiskot speciālo līdzekļu, tai skaitā tāldarbības akustisko ierīču, pielietošanas vadlīnijas, kā arī nodrošināt pilsoniskās sabiedrības organizācijām un medijiem iespēju sekot šo līdzekļu izmantošanai pierobežā.

Vēlamies atkārtoti uzsvērt, ka cilvēku atgrūšana no valsts robežas – pat ja tie mēģina šķērsot robežu nelikumīgā veidā – pārkāpj tiesības uz patvērumu, kas nostiprinātas Eiropas Savienības leģislatīvajos tiesību aktos un starptautiskās konvencijās. ES un starptautiskie tiesību akti aizliedz migrantu individuālu vai kolektīvu atgrūšanu no valstu robežām, neizvērtējot viņu specifiskos apstākļus un liedzot iespēju pieteikties patvērumam.

Tā kā neatkarīgu novērotāju, tai skaitā mediju, kā arī humānās palīdzības sniedzēju klātbūtne pie robežas pastiprināta robežapsardzības režīma apstākļos pašlaik nav iespējama, rosinām Valsts robežsardzi demonstrēt skaņu ierīču pielietojuma samērīgumu saskaņā ar ANO Augstā cilvēktiesību komisāra vadlīnijām. Caurspīdīga pieeja speciālo ierīču izmantošanā ļaus mazināt bažas par iespējamām tiesību uz veselību un dzīvību pārkāpumiem pie Latvijas austrumu robežas.

Ar cieņu

Linda Jākobsone-Gavala

Kustības "Gribu palīdzēt bēgļiem" valdes locekle

Tālr. 29123348

gribupalidzetbegliem@gmail.com

Vēstulei piebiedrojas:

Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS vārdā - direktore Iveta Kažoka

Biedrības "Latvijas Cilvēktiesību centrs" vārdā – direktore Anhelita Kamenska

Šis dokuments ir elektroniski parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.

³ American Acoustic Association. 10.07.2020. ASA Adopts Policy on Acoustic Hailing Devices. Pieejams: <https://acousticalsociety.org/asa-adopts-policy-on-acoustic-hailing-devices/>.

⁴ Audiology Australia. Nov 2020. Hearing Health and the Use of Long- Range Acoustic Devices. Pieejams: <https://audiology.asn.au/Tenant/C0000013/AudA%20Position%20Statement%20-%20Hearing%20Health%20and%20the%20Use%20of%20Long-Range%20Acoustic%20Devices.pdf>.

⁵ Skat. Canadian Civil Liberties Association v. Toronto Police Service. 2010. ONSC 3525 COURT FILE NO.: CV-10-404640 DATE: 20100625; citēts UN OHCHR. 2020. Guidance on Less-lethal Weapons in Law Enforcement. Pieejams: https://www.cavalluzzo.com/docs/default-source/cases/2010-onsc-3525-canadian-civil-liberties-association-v-toronto-police-services---adrienne-telford.pdf?sfvrsn=5fc555d5_2.

⁶ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. 2020. Guidance on Less-lethal Weapons in Law Enforcement. Pieejams: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CCPR/LLW_Guidance.pdf.